

Μνήμων

Τόμ. 13 (1991)

ΑΡΧΕΙΑ ΔΗΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΑΡΧΟΝΤΑΚΗ

doi: [10.12681/mnimon.439](https://doi.org/10.12681/mnimon.439)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΑΡΧΟΝΤΑΚΗ Σ. (1991). ΑΡΧΕΙΑ ΔΗΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΧΑΝΙΩΝ. *Μνήμων*, 13, 345-348. <https://doi.org/10.12681/mnimon.439>

Κατάλογος συνοπτικός	Αριθμός φακέλων	Περιεχόμενο	Χρονολογία
Δ/45	5	Δημόσια υγεία. Υγειονομικές διατάξεις, αστυιατρικές επιθεωρήσεις, δαμαλισμός, καθάρσεις. Λοιμώδεις νόσοι - επιδημίες	1945-1956
Δ/49	1	Έρανοι υπέρ τοπικών αναγκών & φιλανθρωπικών σκοπών, λαχειοφόρος αγορές	1945
Δ/50	1	Παλινόστηση προσφύγων	1945
Δ/51	34	Περίθαλψη σεισμοπαθών, πλημυροπαθών και αναξιοπαθούντων εν γένει	1945-1956
Δ/53	1	Ηλεκτροφωτισμός - Υδροηλεκτρικές εταιρείες	1950
Δ/54	1	Λειτουργία ξενοδοχείων	1946
Δ/55	12	Εργατικά ζητήματα, ώρες εργασίας. Συλλογικές συμβάσεις. Κυριακή-αργία & ανάπαυση. Άνοιγμα και κλείσιμο καταστημάτων. Διαιτητική ρύθμιση εργασιακών διαφορών. Επαγγελματικά βιβλιάρια	1945-1956
Δ/58	30	Αγορανομικές επιτροπές. Διατιμήσεις. Θεμιτά όρια κέρδους. Παρακρατήματα. Αγορανομικά εν γένει.	
Σύνολο: 255 φάκελλοι			

ΑΡΧΕΙΑ ΔΗΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

Τα πρακτικά συνεδριάσεων του Δήμου Χανίων αποτελούν τμήμα του Δημοτικού Αρχείου. Περιλαμβάνουν 148 τόμους χειρόγραφων βιβλίων και βρίσκονται στο κτίριο της Δημοτικής Βιβλιοθήκης της πόλης. Οι τόμοι αυτοί καλύπτουν την περίοδο από το 1898 μέχρι το 1964. Ο κάθε τόμος περιλαμβάνει 300 σελίδες περίπου. Τα βιβλία αυτά διατηρούνται σε άριστη κατάσταση και δεν αφήνουν κενά. Είναι ταξινομημένα σε απόλυτη χρονολογική σειρά και σύμφωνα με την αρίθμηση των συνεδριάσεων. Τα βιβλία της περιόδου από το 1964 μέχρι σήμερα βρίσκονται στο Δήμο Χανίων και είναι σε χειρόγραφη και δακτυλογραφημένη μορφή.

Τα θέματα τα οποία απασχολούν τις συνεδριάσεις αυτές και όπου τα πρακτικά θα μπορούσαν να προσφέρουν πλούσιο υλικό στους ερευνητές, αφορούν πολλές πτυχές της ζωής της πόλης. Θα ήταν μάλλον μάταιο να επιχειρήσουμε την παρουσίασή τους με αναλυτικό και ιεραρχημένο τρόπο. Θα περιοριστούμε λοιπόν εδώ σε μία ενδεικτική περιδιάβαση στο υλικό αυτό με την ελπίδα ότι θα μπορέσει να δώσει την εικόνα του πλούτου και του θεματικού εύρους του.

Περίοδος 1898-1900

Πλειοψηφία Τουρκοκρατών στο δημοτικό συμβούλιο. Το 1898 δήμαρχος ο Αλής Βέης Γενισαράκης, ενώ οι σχέσεις των δύο κοινοτήτων στο δημοτικό επίπεδο αποτυπώνονται στα πρακτικά.

Αλληλογραφία και σχέσεις του Δήμου με τις δυνάμεις κατοχής. Καθορισμός δημοτικών φόρων. Εξέλιξη δημοτικής φορολογίας και αναζήτηση πρόσθετων πόρων. Προβλήματα ισοτιμίας νομισμάτων. Ρυμοτομία και ανάπλαση πόλης, καθώς και ονοματοδοσία οδών. Κοινωνική πολιτική.

Περίοδος 1901-1912

Οικονομική δραστηριότητα του Δήμου, ανάμειξή του στην οικονομική ζωή της πόλης, ενοικίαση φόρων για εμπορεύματα που προορίζονται για το εξωτερικό. Υπενόκιαση δημοτικών φόρων. Καθορισμός νέων δημοτικών φόρων, δασμών και τελών. Δάνειο από την Τράπεζα Κρήτης. Προσπάθειες εξασφάλισης χρημάτων για δημοτικά έργα. Κατασκευή υδραγωγείου και δημοτικής αγοράς. Ρυμοτόμηση και εξέλιξη του σχεδίου της πόλεως.

Καθορισμός τελετουργικού εορτασμών όπως της 25ης Μαρτίου και της εθνικής εορτής της Ένωσης. Σχέσεις με εκπροσώπους εγγυητριών δυνάμεων.

Κοινωνική πολιτική του Δήμου. Περίθαλψη απόρων, φυλακισμένοι και ασθενείς, έξοδα ενταφιασμού απόρων, νοθοτροφικά και κράτηση 1% από το μισθό των δημοτικών υπαλλήλων υπέρ της παιδείας. Δημοτικό Νοσοκομείο, διαχείριση, επεκτάσεις, προβλήματα. Ύδρευση και Υγιεινή.

Περίοδος 1912-1923

Υποδοχή, μέτρα αρωγής και περίθαλψης πολεμιστών, οικογενειών θυμάτων πολέμου.

Ανάπτυξη της πόλης, εκσυγχρονισμός και εξευρωπαϊσμός της (τραμ, ηλεκτροκίνηση). Συζητήσεις για τη σημασία και την αναγκαιότητα του ηλεκτρισμού. Δημοτική επιχείρηση παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος. Τιμολόγια ηλεκτρικού για οικιακή, βιοτεχνική και βιομηχανική χρήση. Ίδρυση Ε.Ε.Η.Ε.Δ.Χ. (Επιτροπή Εκμετάλλευσης Ηλεκτρικής Εγκατάστασης Δήμου Χανίων). Παράθεση εσόδων και εξόδων της επιχείρησης, πράγμα που επιτρέπει την εξαγωγή συμπερασμάτων για τη βιομηχανική υποδομή της πόλης, καθώς και τους ρυθμούς ανάπτυξής της. Δημοτολογία.

Ίδρυση σε κάθε δήμο και κοινότητα «Ταμείου Εκπαιδευτικής Προνοίας» με σκοπό την κατασκευή διδακτηρίων, πληρωμή διδασκάλων και προμήθεια αναγκαίων διδακτικών οργάνων.

Προϋπολογισμοί εορτασμών.

Προβλήματα αποκατάστασης προσφύγων, ιδιαίτερα το 1923. Ενδεικτικά αναφέρεται το «πρόβλημα» της καταβολής 2 δρχ. για την πληρωμή της φωτογραφίας του εκλογικού τους βιβλιαρίου, έξοδο το οποίο αναγκάζεται να καλύψει τελικά ο Δήμος.

Παρακολούθηση του φαινομένου της εγκατάλειψης των νεογέννητων, αναλυτική παράθεση των κονδυλίων για τα έκθετα του νομού.

Περίοδος μεσοπολέμου

Δημοτικά έργα σε μία περίοδο διαρκούς υποβάθμισης της δημοτικής αρχής σε όφελος της κεντρικής εξουσίας. Προσπάθειες διατήρησης του ελέγχου στα έργα για την ανάπλαση της πόλης (π.χ. σκυρόστρωση οδών). Σχέσεις Δήμου με τη Γενική Διοίκηση Κρήτης. Συρρίκνωση υπηρεσιών του Δήμου. Προσπάθεια διατήρησης της οικονομικής ανεξαρτησίας του Δήμου.

Καθορισμός δημοτικών φόρων για εγχώρια βιομηχανικά προϊόντα. Προσπάθειες εξορθολογισμού του συστήματος υπενοικίασης των φόρων. Έλεγχος της Γενικής Διοίκησης Κρήτης πάνω στα οικονομικά του Δήμου, αντιθέσεις. Την εποχή αυτή όμως, οι δημοτικοί φόροι παρουσιάζουν έλλειμμα, πράγμα που οδηγεί στον καθορισμό επιτροπής νέου δασμολογίου και προκαλεί την έντονη παρέμβαση του Υπουργείου Εσωτερικών. Η ρήξη του Δήμου με τη Γενική Διοίκηση επεκτείνεται και στο θέμα των υδροηλεκτρικών έργων, για ζητήματα διαχείρισης.

Διεύρυνση της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου. Βοηθήματα σε απόρους, ανάληψη της διαχείρισης του Γηροκομείου της πόλης κλπ.

Δεκαπενταετία 1936-50

Μεταξικά σχέδια για ανάπλαση της πόλης. Αεροδρόμιο, πολεοδομία, ύδρευση, εξηλεκτρισμός. Εκποίηση δημοτικής γης για εξεύρεση πόρων ενώ η ενοικίαση των δημοτικών φόρων εξακολουθεί.

Έκδοση κανονισμού προνοίας νότων και έκθετων παιδιών και χορήγηση επιδομάτων σε αγωνιστές. Σχέσεις με ΕΟΝ, συμμετοχή στο τελετουργικό των εκδηλώσεων της 4ης Αυγούστου.

Ο Δήμος και οι αρχές κατοχής. Αλληλογραφία, τήρηση «καθηκόντων» δημοτικής αρχής απέναντι στους κατακτητές κλπ.

Μεταπολεμική περίοδος

Τελευταίες μεγάλες προσπάθειες της δημοτικής αρχής στον τομέα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Πορεία κεντρικών κρατικών επεμβάσεων στον τομέα αυτό, ταυτόχρονα με το ξεπέρασμα των οικονομικών δυνατοτήτων του Δήμου (θερμικός σταθμός). Κεντρικό ζήτημα των συζητήσεων πάντως.

Σύγκρουση του Δήμου με την Κεντρική Διοίκηση και παρέμβαση του Υπουργείου Εσωτερικών σε θέματα που αφορούν το Δήμο: διορισμός ειδικής επιτροπής στο δημοτικό συμβούλιο για την παραλαβή δημοτικών έργων, έλεγχος του Υπουργείου Εσωτερικών στη σύναψη δανείων από το Δήμο (Τράπεζα της Ελλάδος) κλπ.

Εισφορές για την ενίσχυση των ενόπλων δυνάμεων, καθώς και μία πρόσθετη εισφορά για την ενίσχυση των όπλων των Μεγάλων Δυνάμεων.

Κοινωνική πολιτική του Δήμου: Ανοικοδόμηση, διανομή οικοδομικών υλικών, φροντίδες για έκθετα και ορφανά. Συμμετοχή του στη δημιουργία της τοπικής υποδομής του ΙΚΑ (κτίρια, οικόπεδα, κατασκευή ιατρείων). Ενδεικτικά επίσης, βοήθημα στην επιτροπή Εθνικών Αγώνων Ηπείρου, για την αποκατάσταση των ζημιών που προκλήθηκαν στην περιοχή από τον εμφύλιο.

Ο Δήμος οργανωτής τελετών, αγώνων, εορτασμών: Βενιζέλεια, επέτειοι, μνημόσυνα Βενιζέλου κλπ.

Πολυεδομικός σχεδιασμός στα πλαίσια της αποκατάστασης των ζημιών του πολέμου.

Δημοτική μέριμνα για την παιδεία. Σχολεία αναλφάβητων γυναικών, νυχτερινές σχολές, ενώ χορηγούνται δωρεάν στους μαθητές απόρων πολυτέκνων βιβλία και γραφική ύλη.

Μέριμνα και για τη νεολαία που αναλαμβάνει η εταιρεία προστασίας ανηλίκων. Δημοτικά μαθητικά συστήματα.

Ανέγερση ηρώων και ανδριάντων αυτών που έπεσαν στον πόλεμο και μνημείου τουφεκισθέντων στην Αγιά. Σχέδια για ανέγερση ανδριάντος του Βενιζέλου.

Προς το 1960-1961: παρεμβάσεις της δημοτικής αρχής στο θέμα της ακτοπολικής σύνδεσης της Κρήτης με τον Πειραιά.

Την ίδια εποχή η αλλαγή της τάσης του ηλεκτρικού ρεύματος (από 110 σε 220 βολτ) σηματοδοτεί και την ήττα της δημοτικής αρχής στο ενεργειακό, σε όφελος της κεντρικής, κρατικής ΔΕΗ.

Οι διαστάσεις και η εξέλιξη της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου κρατούν κυρίαρχη θέση στα πρακτικά αυτά. Αρχικά το 1900 δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη. Από το 1909 αρχίζει η παροχή βοηθημάτων σε άπορους και η συντήρηση των εκθέτων. Από το 1912, ο Δήμος αναλαμβάνει τη συντήρηση του νοσοκομείου, ενώ από το 1933 και του γηροκομείου της πόλης. Διοργανώνει φιλανθρωπικές εισφορές για τα άπορα παιδιά και για τις οικογένειες αυτών που πολέμησαν, ενώ το 1923 μεριμνά και για τους πρόσφυγες που καταφθάνουν στο δήμο Χανίων. Με την πάροδο του χρόνου ασχολείται και με θέματα της εκπαίδευσης, όπου παρακολουθούμε το 1955 να παρέχει δωρεάν βιβλία στα άπορα παιδιά, ενώ φροντίζει και για την παιδεία των γυναικών, με τη δημιουργία ειδικών σχολείων για τις αναλφάβητες.

Ένα άλλο θέμα που εμφανίζεται ανάγλυφα στα πρακτικά είναι η εξέλιξη των εξουσιών και των δικαιοδοσιών του Δήμου σε σχέση με τις αντίστοιχες της κεντρικής εξουσίας. Σε μια πρώτη φάση —ως το 1923 περίπου— οι εξουσίες αυτές διευρύνονται, πράγμα που δεν συμβαίνει στο μεσοπόλεμο και, προπαντός, στην μεταπολεμική περίοδο. Άξονες της εξουσίας αυτής είναι η έκταση των δημοτικών εσόδων και ο έλεγχος των δημόσιων έργων και των κοινωφελών δικτύων (ηλεκτρισμός κλπ.).

Αξίζει να σημειωθεί ότι το αρχείο του Δήμου Χανίων αποτελεί ένα από τα πιο πλήρη αρχεία του είδους αυτού, και παρέχει σημαντικές πληροφορίες στο μελετητή για την οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική δραστηριότητα του νομού, τις οποίες μπορεί να παρακολουθήσει κανείς αναλυτικά.

ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΑΡΧΟΝΤΑΚΗ